

ТВОРЧІ РОБОТИ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Іващенко О.В., Худолій О.М.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Анотація. У статті наведений аналіз факторної структури професійної підготовленості майбутніх вчителів фізичної культури. Установлено статистично знущий вплив виконання творчих робіт на професійну підготовленість випускників факультету фізичної культури.

Ключові слова: вчитель, фізична культура, курсові, дипломні роботи.

Вступ. У навчальних планах фізкультурних закладів освіти курсові роботи розглядаються як один з етапів підготовки вчителя фізичної культури. Виконання творчих робіт повинно формувати у студентів: уміння аналізувати науково-методичну літературу, на основі аналізу засобів і методів підготовки упорядковувати серії навчальних завдань як в одному занятті, так і упродовж вивчення програмного матеріалу, експериментально обґрунтовувати ефективність запропонованих методик.

Однією з проблем якісної підготовки творчих робіт є визначення її місця в структурі навчальних предметів у процесі підготовки вчителя фізичної культури.

Як показує аналіз основних вимог Болонського процесу, провідне місце у підготовці майбутніх учителів належить покращенню навчально-дослідної роботи студентів, що має сприяти розвитку їхньої самостійності й творчої активності [1].

Застосування дослідницького підходу в навчанні спрямоване на становлення у студентів досвіду самостійного пошуку нових знань і використання їх в умовах творчості на формування нових пізнавальних цінностей і збагачення їх пізнавальної ціннісної орієнтації [4].

Розповсюдженою формою творчих робіт є курсова робота [1—8]. Виконуючи курсові роботи з теорії і методики фізичного виховання, студенти працюють зі спеціальною літературою з різних предметів, учаться знаходити, аналізувати наукову і методичну інформацію і робити відповідні висновки. Під час виконання теоретичних та дослідницьких робіт розвивається творче мислення, а також здібність до наукової рефлексії.

Першою творчою роботою відповідно до основних вимог Болонського процесу є індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) [1, 2, 3, 6]. Воно за структурою не відрізняється від курсової роботи. ІНДЗ виконується за формулятивним планом;

курсорова робота — за дескрептивним планом; магістерська, кандидатська, докторська дисертація — за аналітико-експериментальним планом [9].

У залежності від стану знань на момент збору емпіричних даних виділяють три основних варіанти стратегії дослідження [9].

I. Формулятивний план. Мета плану — визначення проблеми і формулювання гіпотези дослідження. Використовується за умови браку знань про об'єкт дослідження.

План має три основні стадії роботи:

1. Вивчення літератури. Робота починається з упорядкування найбільш повної бібліографії і закінчується аналізом літературних джерел. Підсумком цієї стадії плану є формулювання висновків і гіпотез про оптимізацію процесу підготовки.

2. Бесіди-консультації з компетентними особами. В таких бесідах необхідно встановити відношення спеціалістів до чинників, які впливають на ефективність процесу підготовки. В їх відповідях можуть бути виявлені нові ідеї або контраргументи проти названих чинників.

3. На основі результатів попередньої роботи здійснюється розвідкове спостереження, яке дає змогу чітко сформулювати проблему, визначити мету, об'єкт, предмет дослідження, поставити завдання і сформулювати основні гіпотези.

II. Дескрептивний план. Мета плану — опис якісно-кількісних особливостей об'єкта дослідження. Використовується за умови наявності знань для формулювання гіпотез дослідження.

У плані виділяються такі складові:

- визначення елементів, які підлягають опису;
- емпірична інтерпретація понять;
- визначення методик реєстрації даних;
- класифікація даних в рамках завдань дослідження, детальний опис структури об'єкта вивчення.

III. Аналітико-експериментальний план. Мета плану — установлення функціональних і каузаль-

Таблиця 1

Факторна структура професійної підготовленості студентів факультету фізичної культури (2001–2004 рр. навчання). Факторна матриця після обертання (вказані навантаження $> |0,30|$ ($n = 69$))

№ з/п	Дисципліни	Фактори				h ²
		1	2	3	4	
1	Історія сучасного світу		-0,579			0,451
2	Історія педагогіки		-0,711			0,588
3	Анатомія		-0,629	0,388	-0,306	0,645
4	Анатомія		-0,745			0,702
5	Історія України		-0,813			0,763
6	Біохімія	0,367	-0,746			0,729
7	Біомеханіка	0,302	-0,790			0,772
8	Культурологія	0,353	-0,532			0,528
9	Основи екології			0,470		0,364
10	Курсова робота з педагогіки	0,451		0,356	-0,387	0,530
11	Філософія	0,682		0,335		0,646
12	Іноземна мова	0,435	-0,488		-0,332	0,562
13	СПВ		-0,442	0,433		0,495
14	Загальна педагогіка	0,410		0,302	-0,503	0,567
15	Загальна психологія	0,587	-0,368			0,569
16	ТМФВ	0,647			-0,360	0,617
17	Загальна фізіологія	0,461	-0,505	0,306	-0,396	0,718
18	Вікова та пед. психологія	0,584	-0,348	0,442		0,712
19	Гігієна	0,524	-0,408	0,453		0,647
20	Плавання	0,645		0,343		0,661
21	Курсова робота з ТМФВ			0,646		0,554
22	Основи економічної теорії		-0,343			0,281
23	Ділова українська мова			0,576		0,526
24	Основи правознавства		-0,326	0,604		0,525
25	ТМФВ			0,760		0,716
26	Фізіологія спорту	0,430		0,582		0,669
27	Лижний спорт		-0,300	0,597	-0,355	0,654
28	ЛФК	0,638				0,597
29	Легка атлетика	0,629		0,301	-0,393	0,683
30	Курсова робота з соц.педагогіки	0,518		0,450		0,559
31	Курсова робота з спеціалізації				-0,817	0,749
32	Політологія	0,507	-0,334	0,370	-0,473	0,729
33	Соціологія	0,473		0,412		0,547
34	Гімнастика	0,571	-0,348		-0,309	0,631
35	Спортивні ігри		-0,411		-0,665	0,734
36	Соц. педагогіка	0,622	-0,360	0,376		0,676
37	СПВ				-0,744	0,718
38	Педагогічна практика в школі			0,851		0,817
39	Педагогічна практика в ДОТ	0,554				0,406
40	Педагогічна практика в школі	0,696			-0,444	0,763

Продовження табл. 1

№ з/п	Дисципліни	Фактори				h ²
		1	2	3	4	
41	Кваліфікаційний іспит	0,669	-0,321	0,360		0,764
42	Дипломна робота		-0,305		-0,694	0,707
	<i>Внесок факторів у загальну дисперсію, %</i>	<i>30,800</i>	<i>26,462</i>	<i>24,294</i>	<i>18,444</i>	<i>62,55%</i>

них відносин. Використовують при наявності достатніх знань, що дозволяють висунути пояснювальні припущення про об'єкт дослідження.

Основні етапи реалізації плану:

- обґрунтування умов проведення експерименту;
- підбір методик збору і аналізу даних;
- проведення експерименту з метою перевірки пояснювальних гіпотез;
- формулювання висновків;
- літературно-технічне оформлення наукової праці.

У дослідженнях у фізичному вихованні наукова робота починається з реалізації формулятивного плану, а закінчується реалізацією аналітико-експериментального.

Отже в науково-методичній літературі обґрунтоване значення творчих робіт у підготовці вчителя фізичної культури.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Робота виконана згідно плану наукових досліджень кафедри ТМФВ Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Мета дослідження — визначити місце творчих робіт у факторній структурі навчального плану підготовки вчителя фізичної культури.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були використані як філософські, так і загальнонаукові методи дослідження, серед яких:

- діалектичний метод (принцип історизму, принцип системності, принцип діалектичного протиріччя, принцип єдності якості і кількості, принцип діалектичного заперечення, принцип розвитку, принцип причинності);
- системний підхід;
- факторний аналіз.

Результати дослідження та їх обговорення. Результати факторного аналізу наведені в таблиці 1. Факторний аналіз успішності студентів упродовж чотирьох років навчання показав, що у структурі професійної підготовленості студентів виділяються чотири чинники.

З першим чинником найбільшу кореляцію мають: результативність педагогічної практики (0,669), знання загальних основ теорії і методики фізичного виховання (0,647), знання теорії і мето-

дики спортивних дисциплін. Чинник отримує назву — цикл «Теорії і методики фізичного виховання і спортивних дисциплін».

З другим чинником найбільшу кореляцію мають дисципліни природничо-наукової підготовки, такі як анатомія (-0,745), біохімія (-0,746), біомеханіка (-0,790). Чинник інтерпретується як цикл природничих дисциплін.

З третім чинником кореляцію має «методика фізичного виховання» (0,760), курсова робота з ТМФВ (0,646) і педагогічна практика в школі (0,851). Чинник інтерпретується як «Теорія і методика фізичного виховання школярів».

З четвертим чинником найбільшу кореляцію мають: успішність з курсу «Спортивно-педагогічного вдосконалення» (-0,744), якість курсової роботи зі спеціальності (-0,817), якість дипломної роботи (-0,694). Чинник інтерпретується як спеціальна підготовка до спортивно-масової роботи в обраному виді спорту.

Аналіз спільностей (повного вкладу всіх факторів в єдину дисперсію змінної) показав статистично значущий вплив виконання творчих робіт на професійну підготовленість випускників факультету фізичної культури (див. табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз спільностей за результатами факторного аналізу структури професійної підготовленості випускників факультету фізичної культури 2004 р.

№	Дисципліни	h ²
1.	Педагогічна практика в школі (5—9 клас)	0,817
2.	Педагогічна практика в школі (10—11 клас)	0,763
3.	Курсова робота з спеціалізації (IV)	0,749
4.	Спортивні ігри	0,734
5.	СПВ	0,718
6.	ТМФВ (методики)	0,716
7.	Дипломна робота	0,707
8.	Легка атлетика	0,683
9.	Фізіологія спорту	0,669
10.	Плавання	0,661
11.	Лижний спорт	0,654

Продовження табл. 2

№	Дисципліни	h ²
12.	Гімнастика	0,631
13.	ТМФВ (загальні основи)	0,617
14.	ЛФК	0,597
15.	Курсова робота з ТМФВ (III курс)	0,554

Висновки:

1. На якість професійної підготовленості вчителя фізичної культури впливають: 1) цикл дисциплін теорії і методики фізичного виховання і спорту; 2) природничо-наукові дисципліни, які обґрунтовують вплив фізичних вправ на організм людини; 3) теорія і методика фізичного виховання школярів; 4) дисципліна «Спортивно-педагогічне вдосконалення», підготовка курсових і дипломних робіт.
2. Творчі роботи закономірно зв'язані з показниками рівня засвоєння «Загальних основ теорії і методики фізичного виховання», «Теорії і методики спортивно-педагогічних дисциплін» і якістю проходження педагогічної практики.
3. Перспективним є подальший моніторинг впливу спеціальних дисциплін на якість підготовки творчих робіт майбутніми вчителями фізичної культури.

Список літератури

1. *Вища освіта* України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г. Кременя. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2004. — 384 с.

2. Волков Б.С. Методология и методы психологического исследования / Науч. редактор Б.С. Волков: Учебное пособие для вузов. / Волков Б.С., Волкова Н.В., Губанов А.В. — 5-е изд., испр. и доп. — М.: Академический Проект; Трикста, 2006. — 352 с.
3. *Иващенко О.В.* Параметричний підхід до оцінки творчих робіт студентів фізкультурних навчальних закладів / Иващенко О.В., Худолій О.М. // Теорія та методика фізичного виховання. — Харків: ОВС, 2010. — № 1. — С. 3—6.
4. *Кравчук Т. М.* Навчально-дослідна робота студентів факультетів фізичної культури вищих педагогічних закладів України: досвід та сучасність / Кравчук Т. М. // Теорія та методика фізичного виховання. — Харків: ОВС, 2007. — № 5. — С. 3—7.
5. *Ротерс Т.Т.* Науково-дослідна робота студентів — проблема фізичної освіти в Україні // Теорія та методика фізичного виховання. — Харків: ОВС, 2007. — № 12. — С. 3—5.
6. *Худолій О. М.* Проблеми викладання дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» в процесі підготовки вчителя фізичної культури / Худолій О. М., Иващенко О.В. // Теорія та методика фізичного виховання. — Харків: ОВС, 2008. — № 2, 3. — С. 19—34, 19—26.
7. *Шалар О.Г.* Діагностика творчої активності студентів // Теорія та методика фізичного виховання. — Харків: ОВС, 2006. — № 2. — С. 16—19.
8. *Шиян Б.М., Вацеба О.М.* Теорія і методика наукових педагогічних досліджень у фізичному вихованні та спорті: Навчальний посібник. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан. — 276 с.
9. *Ядов В. А.* Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. — М.: «Добросвет», 1999. — С. 69—130.

Надійшла до редакції 26.02.2010 р.

Иващенко О.В., Худолій О.Н. Творческие работы в системе подготовки учителя физической культуры.

В статье приведен анализ факторной структуры профессиональной подготовленности будущих учителей физической культуры. Установлено статистически значимое влияние творческих работ на профессиональную подготовленность выпускников факультета физической культуры.

Ключевые слова: учитель, физическая культура, курсовые, дипломные работы.

Ivashenko O.V., Khudolii O.N. Creative works in the system of preparation of teacher of physical culture.

In article the analysis is resulted of factor structure of professional preparedness of future teachers of physical culture. The meaningful influencing is set statistically of creative works on the professional preparedness of graduating students of faculty of physical culture.

Keywords: teacher, physical culture, course, diploma papers.